

JOHAN HENDRIK VAN BALEN

KEES WAIJ

Johan Hendrik van Balen.

Geboren: Kralingen 08-09-1851.

Overleden: Den Helder 1921.

Beroep: Ambtenaar bij 's-Rijkswaterstaat, Den Haag.

Schreef onder de pseudoniemen:

R. Ede.

Kapitein Hendrik Verveen. 1879

Elsje van Houweningen. 1901, 1910.

Koen van Dam. 1904.

Kapitein Storm. 1905.

Van Balen, schrijver

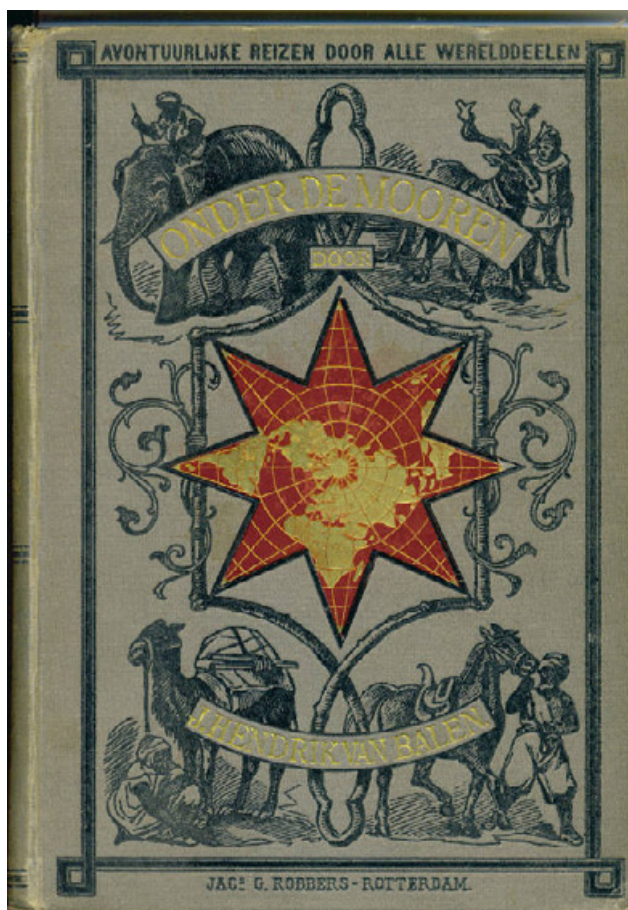
Samen met Jules Verne behoorde hij tot de belangrijkste schrijvers van jongensboeken welke bij uitgeverij Jac's G. Robbers, Rotterdam tussen 1877-1887 werden uitgegeven. Behalve voor Robbers schreef Van Balen ook voor een groot aantal andere uitgevers.

Naast een aantal reisverhalen, populaire werkjes over dierkunde en romans, schreef hij een aanzienlijke reeks oppervlakkige jongensboeken. Slechts een paar van zijn romans, geschreven onder pseudoniem, zijn wegens hun ongodsdienstige strekking af te keuren of eisen voorbehoud; het overige werk is meestal bruikbaar.¹

- 1877 Het leven en de huishouding der dieren van Nederland. Inleiding van Dr. E. Laurillard. Deel 1 De zoogdieren, Met 12 houtsneefiguren. 1877. Uitg. D.B. Centen, Amsterdam.
- 1879 Adda, de lotgevallen van een slaaf. (ps. Kapitein Hendrik Verveen). Uitg. H.A.M. Roelants, Schiedam. (Rotterdam, D. Bolle). Roy 8o. f 2,90.
- 1879-82 Avontuurlijke reizen door alle werelddelen. Uitg. Jac's G. Robbers, Rotterdam. Geïllustreerd door Ch. Rochussen. Post octavo. Per deel f 1,60 / geb. 1,90.
Deel 1. Onder de Mooren. Avonturen van twee officieren in Marokko.
Deel 2. Stuurman Tromp. (Recensie in Rott. Nieuwsblad 19 nov. 1880)
Deel 3. De roode paradijsvogel.
Deel 4. In Columbia. Het land van den vampier en den brul-aap. Van Cali naar Panama.
Deel 5. De krankzinnige violist. (Recensie in Rott. Nieuwsblad 6 nov. 1882)
Deel 6. De vliegende Hollander. Van zee tot zee. (Recensie in Het Vaderland. 5 dec. 1882)
- 1880 Hiram. Geschiedkundige roman uit de laatste regeringsjaren van Theodorus, koning van Abessinië. 2 dln. Uitg. H.A.M. Roelants, Schiedam. (26 juni 1884 gaan 360 ex. à 37 cent over aan D. Bolle Rotterdam.)
- 1880 Onze vogels, of de vogels van Nederland in hunne levenswijze geschetst. Met 50 grootendeels nieuwe door den schrijver naar de natuur geteekende houtgravuren en 8 gekleurde figuren op den omslag. Uitg. Gebr. Hoitsema, Groningen.
- 1880 De vogels van Nederland. Een leesboek voor de school. Met meer dan 60 houtgravuren. 140 blz. f. 0,40. Uitg. Gebr. Hoitsema, Groningen.
- 1881-84 De Nederlanders in Oost en West, te water en te land. Uitgeverij Jan Leendertz., Amsterdam. Serie van 12 delen. Verschenen tussen eind 1881 en eind 1884. Elk deel heeft 4 gelithografeerde platen van Tresling & C°, Amsterdam. Prijs bij intekening: f 1,90 in rode linnen stempelband / f 1,60 in lithographischen omslag. Buiten intekening afzonderlijk verkrijgbaar voor f 2,25 geb., f 1,90 ingenaaid. Recensie: De Gids nr. 6. 1882
Deel 1. De adalborst van de Hollandia, of de weg naar de Oost, 1595 - 1597.
Deel 2. De avonturiers, of de grondleggers van den Nederlandschen handel en de eerste vestiging in de Oost, 1568 - 1603.

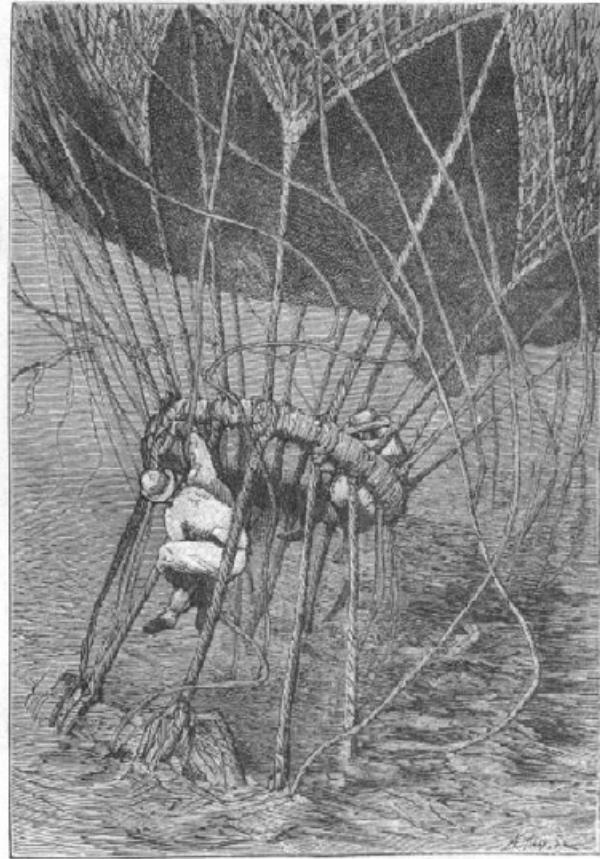
¹ Lector-Repertorium. 1954

- Deel 3. De trompetter van admiraal Spilbergh, de eerste Nederlanders op Ceylon, 1603 - 1604.
- Deel 4. De scheepsjongen van Willem Barents. De Nederlanders aan de Noordpool, 1594 - 1597.
- Deel 5. De avonturen van Jacob Everts, Olivier van Noordt. De eerste reis der Nederlanders rondom de wereld, 1598 - 1601.
- Deel 6. De twee musketiers, Het beleg van Malakka, de Nederlanders in de Molukken, 1606 - 1608.
- Deel 7. De kolonisten, De stichting van de kaapkolonie door Johan Antony van Riebeeck, 1652 - 1653.
- Deel 8. De schipbreukelingen, De avontuurlijke reizen van kapitein Willem IJsbrandtsz. Bontekoe, 1618-1653.
- Deel 9. Lorenzo da Silva, De Nederlanders in de Molukken, De verovering van de Banda-Eilanden en Bantsjan, 1608 - 1610.
- Deel 10. De verovering van Jacatra, Pieter van den Broek, Jan Pietersz. Coen, De stichting van Batavia, 1618 - 1619.
- Deel 11. De valkeniers, De Nederlandsche walvischjagers van Smeerenberg op Spitsbergen,
- Deel 12. Een ruiter van de Compagnie. De Engelschen op Amboina, het beleg van batavia. 1619-1630.
- 1883 Avontuurlijke reizen te land en ter zee.
Deel 1. Iwan Korsakoff. Wonderlijke avonturen van twee ontsnapte nihilisten in Midden Azië. Met 12 teekeningen van Schmidtr Crans. Uitg. Nijgh & van Ditmar, Rotterdam.
- 1884 Van alle landen, van alle zeeën. De slavenhaler. Tooneelen van Afrika's Westkust en reis naar het land der Peuls. Met 8 platen en titelvignet. Uitg. A. Akkeringa, Amsterdam
- 1884 De dadels van Karthoem. Reizen en avonturen in het land der Maldi. Uitg. Mouton & Co,'s-Gravenhage. Post 8o. 196 blz. en 6 platen.
- 1885 De koning der tijgers. Jachtavonturen in Britsch Indië. Uitg. D.R. Hinse, Amsterdam. 23 blz. en 4 pltn.
- 1885 Berentand. Het opperhoofd der Sioux. Uitg. Hinse, Amsterdam. (Avontuurlijke verhalen.)
- 1886 De wereld in. Een verhaal voor jongens en meisjes. Gebr. Hoitsema, Groningen
- 1886 De panterkat. De beste krijger der Seminolen. Hinse. Amsterdam.
- 1886 Een verhaal uit Florida. Hinse, Amsterdam.
- 1886 Onder de zeerovers. 189 blz. 4 platen. Hinse, Amsterdam. Gelithografeerde omslag.
- 1886 Arabische vertellingen en sprookjes. 172 blz. 4 platen. Hinse, Amsterdam. Gelithografeerde omslag.
- 1887 De kristallen stad. Wonderlijke avonturen van eene Nederlandsch/Amerikaansche expeditie ter verovering van de Noordpool. Met 4 pltn. Sneek,

- J.F. van Druten. Post 80 186 blz. 1,25/1,65.
- 1887 De landverhuizers. Tiel, H.Ch. Champagne. Post 8o. 240 blz. met 4 platen, Linnen band 1,90.
- 1887 Dona Carmen. Oorspronkelijke roman. A. Rössing, Amsterdam. 253 blz. 2,50.
- 1887 Anne Mie van't Sperwersbosch en twee andere verhalen. De Rijp, J.W. van Raven. 8o 143 blz. 1,25.
- 1887 De zwarte bison. Het opperhoofd der Dakota's. 4 platen. Sneek, H. van Druten. Post 8o. 184 blz. 1,25/1,65.
- 1888 Onder de Mooren. 2e herziene druk. Avonturen van twee officieren in marokko. Gebr. E. en M. Cohen, Arnhem/Nijmegen. 12 houtgravures van Ch. Rochussen.
- 1888 Het geheim van het huis. Oorspr. verhaal. 's-Gravenhage, W.A. Morel & Co. Post 8o 218 blz. 2,25
- 1890 De commandant van de negerjagers. Historisch verhaal van de krijgstochten tegen de boschnegers in Suriname. 1772/1778. Met 4 pltn van Wm. Steelink. Amsterdam, Jan Leendertz & Zoon. Post 8o. 1,50
- 1890 Colette de la Roche. Historisch verhaal uit de Fransche revolutie en andere verhalen. Met 4 platen. Helder, J.H. van balen. Post 8o 219 blz.
- 1890 In dienst van den grooten Mogol. Historisch verhaal van de wonderbare avonturen en omzwervingen der bemanning van het Oost-Indische jacht "Terschelling" 1661/1663. Met 12 platen van Wilm Steelink. Amsterdam, Jan Leendertz & Zoon. Post 8o 173 blz. geb. 1,90.
- 1890 De kroon van Mataram. Historisch verhaal van den eersten krijgstoicht der Nederlanders in de binnenlanden van Java. Met 12 platen van Wilm Steelink. Amsterdam Jan Leendertz & Zoon. Post 8. 199 blz.
- 1891 Het geheim van mijnheer Tukker. De opstand van het Kakihanverbond op Ceram in 1860. Indische zeerovers. Met 12 platen van Wilm Steelink. Amsterdam, Jan Leendertz & Zoon.
- 1891 De page van de Sultane. Historisch verhaal van den oorlog met Bantam in 1652. Met 12 platen van Wilm Steelink. Amsterdam Jan Leendertz & Zoon.
- 1891 De verborgenheden van Tirtyassa. Vervolg op "De page van de Sultane. 12 platen van Wilm Steelink. Amsterdam, Jan Leendertz. & Zoon.
- 1892 Bibliotheek voor de jeugd, nr. 32. Amsterdam, J. Versluys.
- Karl May. De zoon van den berenjager. Vrij bewerkt door J. Hendrik van Balen. 22 afb. 1,50/1,90.
- 1892-93 De Nederlanders in Oost en West, te water en te land. 2e serie. Post 8o, met 12 platen van Wilm. Steelink. F 1,50/1,90.
- 1892 Deel VII. Het verraad van Soesoehoenan. Amsterdam, J. Leendertz & Zn. (J.Vlieger).
- 1892 Deel VIII. Het beleg van Kappar. De oorlog met de Makassaren in 1679. Amsterdam, J. Leendertz & Zn. (J. Vlieger)
- 1892 Deel IX. Troenoë Djojo. Amsterdam, J. Leendertz & Zn. (J.Vlieger)
- 1892 Deel X. Krijgsgevangenen. Amsterdam, J. Leendertz & Zn. (J.Vlieger).
- 1893 Deel XI. Avonturen van kapitein de Roy. In de binnenlanden van Borneo. 1691. Amsterdam, J.Vlieger.
- 1893 Deel XII. ?
- 1894 Een vrouw van geld. Oorspronkelijke roman. Helder, J.H. van Balen.
- 1894 Lombok. Land en volk. Met een overzicht van de laatste gebeurtenissen. 30 blz. Uitg. J.H. van Balen, Helder.
- 1901 Een jaar uit logeren. Een boek voor meisjes. (Onder pseudoniem Elsje van Houwelingen). Uitg. Schellemans & Van Belkum. (P.van Belkum. Azn.)
- 1902 Diamanten en paarden. Avonturen van 4 ontsnapte krijgsgevangen Boeren op Ceylon. Ill. P. van Looy. Uitg. A.E. van der Heide, Haarlem. (Amsterdam J.Vlieger) Post 8o. 1,40/1,90.
- 1903 Om de hertogskroon. Verhaal uit den tijd van Karel de Groote. Baarn, Hollandia drukkerij. Gr. 8o. 40 ill. 1,50/1,90
- 1903 Donna Eva. Een oorspronkelijk verhaal met fraaie platen. Vervolgverhaal in "Ons Jongensblad". vanaf nr.27. Uitg. Vivat, Amsterdam.
- 1904 De hel. Uit het leven der veroordeelden in Siberië. Uitg. Scheltens & Giltay, Amsterdam.

- 1904-06 Ons voorgeslacht. In schetsen en tafereelen. Met gekleurde platen naar bekende schilderijen. Doesburg, J.C. van Schenk Brill. (Rotterdam, D.Bolle). Roy 8o. 5,40/5,90.
- 1904 Mijn jongensjaren. (Onder pseudoniem Koen van Dam) 50 illustraties van Joh. Brakensiek. Prijs in prachtband 1,90. Gebr. Kluitman, Alkmaar. 2e druk 1913, 3e druk 1915.
- 1905 Op het oorlogspad met Caesar. Verhaal uit den tijd der Romeinen. (pseudoniem Kapitein Storm) a's-Gravenhage, A.W. Segboer. (A.W.M. van Hees. f 0,30.
- 1905 Het beleg van Alesia. Historisch verhaal uit den Gallischen opstand in het jaar 52 vóór Christus' geboorte. (Onder pseudoniem van Kapitein Storm).
A.W. Segboer, 's-Gravenhage. (Amsterdam, A.W.M. van Hees)
- 1905 Sigfried's zonen. Verhaal uit de tijd van de invallen der Noormannen in ons land.
(onder pseudoniem Kapitein Storm). Segboer, 's-Gravenhage. f 0,30.
- 1905 Sprookjes. Oosterwolde, J.H. Popping. Groot 8o met 12 afb. Geb. 1,25.
- 1906 Een man uit de loterij. Naar het Fransch door J.H. van Balen. Kampen, Laurens van Hulst. (Gebr. Arentshorst). Post octavo. f 1,75.
- 1907 Naar Suriname ! Gids voor allen die wenschen te emigreren. Kampen, Laurens van Hulst. (Gebr. Arentshorst). Post octavo. 10 platen. F 0,75.
- 1907 Van ons volk. Serie oorspronkelijke verhalen.'s- Gravenhage, Van der Laan & co. post octavo.
Deel 1. De Noorsche wolf. Verhaal uit de tijd der Noormannen. f 0,15.
- 1909 Donkere dagen. Indische roman uit de jaren 1740. Meindert Boogaardt, Zeist. Post 8o. 2,75/3,25.
- 1909 De kleinzoon van Robinson Crusoê. De herinneringen van een scheepsjongen. Meindert Boogaardt, Zeist.
- 1914-15 De dierenwereld van Insulinde in woord en beeld.
Deel 1. Zoogdieren; deel 2. Vogels. Van der Burgh, Deventer.
- 1919-20 Avontuurlijke verhalen. 2e (bewerkte) druk. Gebr. Kluitman, Alkmaar.
1919. Onder de Mooren. Geïllustreerd door B. en J. Midderigh-Bokhorst. 2e druk.
1919. Onder de zeerovers. Opnieuw bewerkt door W. Wijker. Illustraties Frans van noorden. 2 platen.
1919. De kristallen stad. Opnieuw bewerkt door W. Wijker. Illustraties W.K. de Bruin.
1919. De panterkat. Opnieuw bewerkt door W. Wijker. Illustraties W.K. de Bruin.
1919. Berentand. Het opperhoofd der Sioux. Opnieuw bewerkt door W. Wijker. Illustraties W.K. de Bruin.
1920. Dwars door Afrika. Geïllustreerd door Annie Homan- v.d. Heide.. 2e druk.
1920. In Columbia. Geïllustreerd door Annie Homan. 2e druk.
1920. Van zee tot zee. Geïllustreerd door Annie Homan. 2e druk.

En de jonge ingenieur trok zijn groot jagtnes, greep een der losse touwen en slingerde zich in de ruimte. Blz. 18.

1920. Stuurman Tromp. 2e druk. Geïllustreerd door Annie Homan.
 1920. De roode paradijsvogel. Geïll. door B. en J. Midderigh-Bokhorst. 2e druk.

Uitgever en jaartal nog niet gevonden:

- nd De avonturen van Hendrik Jan. (onder pseudoniem Koen van Dam).
 nd De groote dwaling. (onder pseudoniem R. Ede).
 nd De jacht op den brontosaurus.
 nd Jane. Een realistische roman.
 nd Onder beren en boeven.
 nd Onder de Dajakkers.
 nd De page van den sultan.

Van Balen, redacteur van kindertijdschriften

- Bato 1864-1883, Kinder-Courant. Lectuur voor de Nederlandsche Jeugd. 1852-1905. J. Hendrik van Balen, medewerker 1885? Gerard Keller, medewerker.
 Jong-Nederland. Geïllustreerd tijdschrift voor de jongelui. (Rijpere jeugd). Rotterdam, Nijgh & Van Ditmar. Hoofdredacteur J. Hendrik van Balen. Verschijnt van 1 januari 1884- jaargang 6, 1890 ? Verhalen van o.a. Aimard, Kapt. Maryat en Verne. (Volume 4,1887, Gemeente Archief Rotterdam).
 Jong Holland, weekblad voor jongelui.1888-1893.
 1888-89 uitgegeven door: Brinkman en van der Meulen, Amsterdam.
 1890 uitgegeven door Dorsman & Odé, Vlaardingen.
 1891-93 Onder beheer van J. Hendrik van Balen. 1893 Het Kasteel in de Karpaten. (Jules Verne).
 Ons jongensblad. 1898-1903. Uitgeverij: VIVAT, Amsterdam. Hierin verschijnen de volgende verhalen van Jules Verne:
 1898 De Ijs-sphinx. / De wonderlijke avonturen van Kapitein Antifer.
 1899 Het bestuurbare eiland. / De korporaal en zijn pleegkind. (Dit verhaal loopt gaat door in 1900).
 1900/1901/1902. (Deze jaargangen zijn door mij nog niet gevonden c.q. onderzocht).
 1903 Leerschool voor Robinsons. / De muiters van de James Cook. / Schipbreuk van de Chancellor. / Avonturen van 3 Russen en 3 Engelschen. / De ster van het Zuiden.
 Per 1 januari 1904 wordt "Ons jongensblad" overgenomen door Uitg. F.B. van Ditmar te Rotterdam. Hiermede komt een einde aan de verhalenreeks Jules Verne.

Van Balen, schrijver van verhaaltjes in andere jeugdbladen

- Leonard de Vries selecteerde uit de jaargangen 1880-1900 Voor 't Jonge Volkje een aantal verhalen, waaronder een tweetal van J. Hendrik van Balen:
 Een gevaarlijk buurman. Een jachtverhaal. p. 19-22.
 Mijn eerste en laatste luchtreis. p. 34-41. (Vrij naar Jules Verne?)

Van Balen, redacteur van tijdschriften voor volwassenen

- 1895/96 De Vogel. Uitg. Helder, J.H. van Balen.
 Weekblad voor de vogelkunde, vogelvangst, vogelteelt en vogelhandel. 1e en 2e jaargang. Per kwartaal f 0,50.
 1899/00 De Pluimgraaf. Haarlem, De Erven Loosjes. 1e en 2e jaargang. Per jaargang 52 nrs. fr. p.p. f 2,50. Weekblad voor liefhebbers van zang- en kamervogels, pluimvee, duiven konijnen enz. Officieel orgaan van Lusiana, vereniging ter bevordering van de liefhebberij voor zang-, sieraad en kamervogels.
 1906 De wereldbol. Geïllustreerd maandblad voor reizen, ontdekkingen, land- en volkenkunde. Onder redactie van J.H. van Balen. Voorburg, drukkerij en uitgeverij. Eerste en enige jaargang. Per jaar f 4,80.

Van Balen, typograaf / drukker

- 1893 Avontuurlijke jongensboeken. Helder, J.H. van Balen.

- 1893 Deel 1. Het geheim van den toovenaar. André Laurie. Post octavo. met platen. Geb. f 1,60.
De referendaris. Storm, J. Oorspronkelijke Haagsche roman. Helder, J.H. van Balen. Post octavo. f. 3,-
- 1893 verschijnt bij Leenhoff & Zoon, Rotterdam. "Het Kasteel in de Karpaten" (Jules Verne)
Snelpersdruk van J.H. van Balen, te Helder.
Royaal octavo. Illustraties van Léon Benett.
- 1894 Claudius Bombarnac. (Jules Verne).
Typ. J.H. van Balen, Helder.
Royaal octavo. Illustraties van Léon Benett.
- 1896 Leenhoff wordt directeur van de door hemzelf gestichte "Rotterdamsche Uitgeversmaatschappij".
Heruitgave van: Claudius Bombarnac. Typ. J.H. van Balen, Helder.

Van Balen, vertaler uit het Frans

- 1906 Een boek van Maréchal de Bièvre. (Titel nog op te zoeken !)
- 1909 "De vliegmaschine van den Stillen Oceaan" door kapitein Danrit.
Met 48 groote en kleinere illustraties , naar teekeningen van G. Dutriac.
Een groot, dik deel in prachtband f 2,90, ingenaaid f 2,40.
Uit het Fransch door J. Hendrik van Balen. Elsevier, Amsterdam.
(Nieuwe uitgave 1918. Groot octavo. 48 ill. Vernieuwde prijs f. 1,50 / f. 1,75.)

Mogelijk zijn ook de in "Ons Jongensblad" opgenomen vertalingen (bewerkingen) van de boeken van Jules Verne van zijn hand; dit is een nog niet bewezen ideetje van Kees Waij. Danny de Laet kan zich in deze stelling vinden maar... diepgaand stijlonderzoek is noodzakelijk. Blijft de vraag: Wie neemt deze taak op zich? Interessant is ook de vraag in hoeverre Van Balen zich door Jules Verne heeft laten "inspireren".

Van Balen, vertaler uit het Duits

- 1903 Een kleine wonderwereld. natuur en kunst in onze wooning. Naar het Duitsch voor Nederland bewerkt door J. Hendrik van Balen. Met 180 gravures naar natuur en leven getekend door Bruno Héroux. Baarn, Hollandia drukkerij. Roy 8o. 4,80/5,55,. Nieuwe goedkope uitgave 1907. 2,40/2,90.
- 1910 Arme kleine Eva. (Paul Langenscheidt) Onder pseudoniem Elsje van Houweningen.
Dordrecht, C. Morks. Czn.

Info:

- 1992 Voor de lieve kleinen, het jeugdtijdschrift in Nederland. Proefschrift van Marjoke Rietveld - van Wingerden. Prima Vera Pers, Leiden. Den Haag NBLC. ill. isbn 90 6252 775 2.
- Het geïllustreerde tijdschrift in Nederland. Bibliografie. Deel 1. 1840 - 1945. Prof. Dr. J. Hemels en Drs. R. Vegt. Uitg. Amsterdam, Otto Cramswinkel.
- Lectuur Repertorium 1954. Letterkundig Museum, Den Haag. Met dank aan Jeannette Kok.
- Brinkman's cumulatieve catalogus voor boeken. 1850-1920.
- Het Nieuwsblad voor den Boekhandel.
- Eigen collectie.
- Titellijst 2e drukken Kluitman achterin: De loods van de Donau. (1920).
- In de collectie van het Letterkundig Museum worden 8 brieven van Van Dalen bewaard. (Jeannette Kok).

K. Waij, juli 2004